Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 3.5.2016 KELLO 10.00
HE 35/16 vp laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 9 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan joitakin yksittäisiä muutoksia kahteen ammatillista koulutusta koskevaan lakiin. Muutokset koskevat tutkintojen suorittamiseen liittyvistä tiedoista muodostettavaa rekisteriä ja sen pitämistä, eräiden kokeiluja koskevien säännösten soveltamisalan vähäistä laajentamista ja mahdollisuutta ilman hakemustakin väliaikaisesti muuttaa ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupaa opiskelijamäärän osalta tietyissä tilanteissa. Muutoksia voidaan luonnehtia niin, että ne koskevat enemmänkin konkreettisia detaljeja lainsäädännössä kuin lainsäädännön periaatekysymyksiä. Esitykseen sisältyy laajahko suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso, jossa käsitellään – perustuslakivaliokunnan joihinkin kannanottoihin viittaillen - lähinnä opetuksen luvanvaraisuuden sääntelyyn, opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun ja asemaan, tietosuojaan, tietojen säilytykseen ja salaisten tietojen luovuttamisoikeuteen liittyviä kysymyksiä. Jaksossa esitetyt päätelmät ja perustelut eivät nähdäkseni anna tässä aihetta enempiin huomautuksiin. Kaiken kaikkiaan ehdotukset näyttävät valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomilta. Pidän tähän nähden seuraavassa tarpeellisena vain lyhyesti mainita pari kohtaa, joissa säätelyn tarkkarajaisuus näyttäisi vielä ansaitsevan huomiota.

- - - - - -

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 7 §:n muutoksessa osoitettaisiin opetushallituksen tehtäväksi pitää tutkintotoimikunnille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisista tiedoista näyttötutkintojen suoritusrekisteriä. Tämän rekisterin tietolähteistä

ja tietosisällöstä säädettäisiin lakiin lisättävässä uudessa 18 a §:ssä. Tämän 18 a §.n 2 momentissa annettaisiin konkreettiset säännökset rekisteriin otettavista tiedoista. Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriin ”voidaan” näiden tietojen lisäksi tallentaa ”myös muita rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia, tutkinnonsuorittajakohtaisia tietoja näyttötutkinnosta sekä tutkinnon suorittamistavasta ja järjestämisestä.” Kohtaa koskevat perustelut (s. 5 ylhäällä) eivät juuri tuo lisätietoa siitä, mitä tällaisiin ”muihin tietoihin” on ajateltu voivan sisältyä. Kohdassa esitetty niiden tietojen määrittely, joita tällä perusteella voitaisiin tallentaa, on epäasianmukaisen väljä, kun tässä on kyse henkilöön liittyvistä (tutkinnonsuorittajakohtaisista) tiedoista ja kun esim. kriteeriä ”rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia” voidaan pitää selvästi sallivampana kuin olisi vaikkapa kriteeri ”tutkintotoimikunnan tehtävien hoitamisessa välttämättömiä”.

Kuten esityksen säätämisjärjestysperusteluistakin ilmenee, perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilöä kosekvien tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita. Tähän valiokunnan varauksellisuuteen nähden voisi ainakin kysyä. miksi em. lakiehdotuksen uudessa 18 b §:ssä asetetaan yleiseksi säännöksi tietojen säilyttäminen pysyvästi ja säädetään sitten erikseen asioista , joita koskevat tiedot säilytetään enintään kaksi vuotta. Pääsääntö on lisäksi muotoiltu varsin väljäksi: ”Tutkintosuorituksia koskevat tiedot säilytetään rekisterissä pysyvästi”. Perustelut (s. 15) eivät nähdäkseni mitenkään viittaa siihen, että tällainen väljä säätelytapa, jossa pysyvä säilyttäminen esitetään pääsääntönä, olisi välttämätön.

Salassa pidettävien tietojen luovuttamista tutkintotoimikunnalle koskeva em. lain uusi 18 c § vastaa muotoilultaan (” ... jos tietojen saaminen on tutkintotoimikunnan laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämätöntä ”) sinänsä ilmeisesti valiokunnan käytännössä silmälläpidettyjä vaatimuksia (myös säätämisjärjestysperustelut s.16). Voidaan kuitenkin todeta, että esityksen sisältöperusteluissa (s.6) on tällaisen luovuttamisvaltuutuksen perusteeksi esitetty vain yksi huomattavan kapea-alainen peruste, oikaisuvaatimusten käsittely.

- - - - - - -

Yleensä hallituksen esityksiin, jotka sisältävät lakiehdotuksen, sisältyy myös lakiehdotuksen yksityiskohtaiset perustelut. Toisin kuin yleisperustelut, yksityiskohtaiset perustelut on yleensä edellytetty esitettäväksi ja esitetty säännöksittäin.

Säännösehdotusten yksityiskohtaisissa perusteluissa annetaan, kuten hallituksen esitysten laatimisohjeissa 2004 esitettiin, ”säännöksen ehdotetusta sisällöstä tietoa sekä eduskunnalle että lain soveltajalle”. Vaikka säännöksittäin esitettyjä yksityskohtaisia perusteluja ei tarvita kaikissa lakiehdotuksissa (jos esim. on kyse vain jonkin lain voimassalon jatkamisesta), olisi nyt käsiteltäviin lakiehdotuksiin mielestäni ilman muuta pitänyt liittää (esitykseen sisällyttää) säännöksittäin esitetyt yksityiskohtaiset perustelut. Se, että säännösehdotuksiin liittyvää (niitä perustelevaa) informaatiota nyt kyllä on ”hajallaan” eri kohdissa esityksen yleisperusteluissa, ei asianmukaisesti palvele eduskuntakäsittelyä eikä ota kunnolla huomioon perustelujen olemasaoloon ja esittämistapaan liittyviä odotuksia lain soveltamistilanteessa. - Kysymys on mielestäni sillä tavoin periaatteellisesti merkittävä, että perustuslakivaliokunta voisi siitä lausua.